

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 3 mars 1916 kl. 1 e. m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 5 i anledning av väckt motion om sammankallande av en fredskonferens av neutrala stater.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga *Motionen.* utskott hänvisad motion, nr 85, har herr *Ström* hemställt, att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida genom svenskt eller skandinaviskt regeringsinitiativ må kunna sammankallas en officiell fredskonferens av neutrala stater, med uppdrag att uppgöra förslag till grundvalar för en varaktig fred, byggd på rustningarnas avskaffande enligt allmän överenskommelse i samband med införande av en internationell rättsordning, som vill trygga individernas och folkens lika utvecklingsrätt i hägnet av politisk, ekonomisk och andlig frihet.

Till stöd för denna hemställan har motionären »huvudsakligen» åberopat de skäl, som anförts i en inom andra kammaren av herr Lindhagen samtidigt väckt motion nr 219 med enahanda hemställan; och tillåter sig utskottet i avseende å motiveringen uti den av herr Lindhagen väckta motionen hänvisa till samma motion.

Förevarande motion åsyftar dels att genom svenskt eller skandinaviskt regeringsinitiativ få till stånd ett fredsslut mellan de nu krigförande makterna, dels ock att i samband med ordnandet av denna angelägenhet åvägabringa ett rättstillstånd, som för framtiden förebygger krigiska förvecklingar mellan de olika staterna. För att förverkliga sistnämnda mål anser motionären särskilt angeläget, att rustningarne för krigföring inställas och att genom internationella överenskommelser

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 12 saml. 1 avd. 4 häft. (Nr 5.)

en sådan rättsordning skapas, att därigenom individernas och folkens lika utvecklingsrätt tryggas.

Utskottet kan icke dela den optimism, som ligger bakom motionärens framställning.

Ur denna optimism torde härleda sig motionärens vittgående krav att i samband med den av honom förordade fredskonferensen upptaga till behandling frågan om rustningarnas avskaffande samt om införandet av en internationell rättsordning, som garanterar individernas och folkens lika utvecklingsrätt. Att dessa önskemål i den omfattning, motionären ifrågasätter, icke inom överskådlig framtid om ens någonsin kunna bringas till slutgiltig lösning torde med visshet kunna antagas. Frågor av sådan art kunna uppenbarligen icke genom blott överenskommelser bringas ur världen — de förutsätta enligt sin natur ett långsamt mognande, efterhand som folken uppnå ett högre kulturellt och etiskt utvecklingsstadium.

Vad däremot angår det av motionären framförda spørsmålet om ett svenskt eller skandinaviskt regeringsinitiativ för åvägabringande av ett slut på det krig, som nu hemsöker Europa, vill utskottet visserligen icke bestrida möjligheten av att detta önskemål kan förverkligas, då en gång den för ett sådant ingripande lämpliga tidpunkten är inne. Förutsättningarna för att ett dylikt initiativ skall kunna följas av framgång torde dock, så vitt utskottet kan finna, icke sägas vara för handen. Det lär nämligen vara oomtvistligt, att, innan en ytterligare stegrad fredsvilja i de krigförande staterna kommit till uttryck, varje interventionsförsök av den art, motionären ifrågasätter, skall komma att mötas av ett motstånd, inför vilket de neutrala staternas största ansträngningar säkerligen skola göras förgäves och mötas med otack.

Framför allt torde detta bliva fallet i betraktande av de mellan de krigförande makterna till synes hart när oförenliga motsatser, som framalstrat kriget och som under dess fortgång snarare skärpts än mildrats. För utskottet, är det sålunda uppenbart, att *nu* intet resultat står att vinna för den, som åtager sig fredsmäklarens roll. Förloppet av pågående världshändelser synes fördenskull tillsvidare böra avvaktas.

Skulle emellertid, såsom livligt är att hoppas, inom en icke alltför avlägsen framtid, fredsströmningarna inom de krigförande länderna och förhållandena i övrigt göra det antagligt, att ett från neutral makt framkommet fredsförmedlingsanbud skulle av något av de kämpande länderna accepteras, lär berättigad förhoppning kunna hysas, att Sveriges regering icke skall underlåta att i den allmänna fredens in-

tresse på lämpligaste sätt förfoga efter omständigheterna, utan att för sådant ändamål någon riksdagens skrivelse i ämnet avlåtes till Kungl. Maj:t.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte av första kam-
maren bifallas.

Stockholm den 2 mars 1916.

På utskottets vägnar:

HUGO HAMMARSKJÖLD.

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet hava närvarit: herrar *Hammar skjöld, Sandler, Oscar Olsson, Forssman, Magnusson, Holm* och *Gelin*.

Reservation

av herrar *Oscar Olsson, Sandler* och *Gelin*, vilka anför:

Herr Ströms motion avser närmast att söka utnyttja den möjlighet för fredens återställande och befastande, som kan ligga i ett samlat framträdande av de neutrala staterna i världen. Även om man inte hyser allt för stora förväntningar om effektiviteten av ett sådant framträdande, förefaller det oss dock, som om intet försök, intet uppslag borde lämnas oprövat, endast det innehåller den ringaste antydning till hopp om att på den vägen påskynda den varaktiga fred, efter vilken världen längtar.

En stark och enig folkstämning i alla länder gör gällande, att vid det blivande fredsslutet efter detta förfärliga världskrig de starkaste garantier måste vinnas för att inte samma elände åter må kunna släppas löst över världen, och denna folkstämning — säkerligen lika stark i de

krigförande som i de neutrala länderna — motiverar väl, att de neutrala länderna, de enda, som just nu kunna uträtta något till det stora fredsverkets förberedande, utan dröjsmål träda i förbindelse med varandra även för överläggningar härom.

Även om intet omedelbart resultat kan vinnas, förrän de krigförande makterna finna tiden inne för fredsunderhandlingarnas upptagande, böra de övriga staterna ej därav låta sig hindras att, så långt i deras förmåga står, jämna vägen för ett blivande samförstånd genom sådana förberedande överläggningar. Världsfreden är en angelägenhet, som visst inte enbart berör de krigförande, och dessa ha för övrigt genomgått så ohyggliga lidanden, att de borde med viss tillfredsställelse se de neutrala folken sins emellan påbörja förberedelser för ett tryggare förhållande mellan jordens folk.

En fredskonferens, i vilken ett större antal neutrala folk deltog, skulle förvisso genom sin blotta tillvaro ha en moralisk betydelse i fredens intresse, och i den mån konferensen kunde arbeta fram vissa folkrättsliga grundsatser för fredsvillkoren, skulle måhända en utgångspunkt för fredsunderhandlingar snabbare kunna vinnas. Och vad skulle inte bara en enda veckas påskyndande av en varaktig och rättskänslan tillfredsställande fred betyda för mänskligheten!

De neutrala småstaternas ställning kan dessutom ej undgå att bli föremål för uppmärksamhet på en blivande fredskongress; från båda de krigförande maktgrupperna har man uttryckt välvilja mot de små nationerna. Senast har den engelske konseljpresidenten yttrat, att hans land inte kan sticka svärdet i skidan, »förrän Europas små staters rättigheter erhållit en oangriplig grundval». Det är naturligtvis ett livsintresse för de små nationerna att själva få vara med, när denna grundval skall läggas, och redan därför är det av vikt, att ett gemensamt framträdande *i god tid* av de neutrala staterna ger dem utsikter att kunna utöva något inflytande på en blivande allmän fredskonferens.

Att svårigheter kunna vara förenade med anordnandet av en sådan internationell konferens av neutrala stater, bestrida vi inte. Men de böra inte få hålla tillbaka de intressen för världsfredens påskyndande och befastande, som de neutrala staterna böra känna sig skyldiga att bevaka. Dessa stater, som förskonats från krigets elände, ha ingen rätt att undandraga sig att med anlitan av alla goda krafter göra sitt bästa i den varaktiga fredens intresse. Och vårt land har intet skäl, ingen rätt att draga sig undan från den ansvarsfulla och hedrande ställning ett initiativ i denna förberedande riktning skulle innebära.

Det bleve en värdig fortsättning på det av Nordens tre folk med så stor entusiasm mottagna uppslag, som gavs med monarkmötet i Malmö.

Ingen anledning finnes att närmare ingå på motionärens motivering ifråga om »maximi- eller minimiprogram» vid en skrivelse till Kungl. Maj:t. Grundvalen för en inbjudan till en sådan konferens av representanter för neutrala stater bör läggas så bred och så allmän som möjligt, varför den av motionären gjorda anvisningen: »byggd på rustningarnas avskaffande» o. s. v., ej lämpligen torde böra ingå i denna skrivelse. Huvudsaken är ju att få konferensen till stånd; sedan komma betingelserna för fredsverkets påskyndande och befastande säkerligen att upptagas till allsidig behandling. Även om därvid de minimikrav, som uppställts vid det internationella mötet i Haag den 7—10 april 1915 (se bil. G. i motion nr 219 till A. K.) och som vunnit anslutning av representativa män ur alla de politiska partierna i vårt land, komma att läggas till grundval för diskussionen, finnes ingenting, som hindrar, att de neutrala staterna från dessa eller liknande utgångspunkter söka komma fram till ännu verksammare åtgärder för världsfredens tryggande, om så befinnes vara möjligt.

Ehuru det med visshet torde kunna förutsättas, att vårt lands regering inte underlåter att vid lämplig tidpunkt vidtaga de åtgärder, som den anser kunna befordra världsfreden, är det dock även av vikt, att den svenska folkrepresentationen ger uttryck åt sin allvarliga föresats att främja fredssträvandena genom ett beslut, som endast kan bidra att ge ökad styrka åt regeringens åtgärder i detta syfte.

Med stöd av vad som nu anförts hemställa vi, att första kammaren måtte så till vida bifalla herr Ströms motion, att kammaren för sin del beslutar,

att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida genom svenskt eller skandinaviskt regeringsinitiativ må kunna sammankallas en officiell fredskonferens av neutrala stater med uppgift att med de medel, som kunna stå en sådan konferens till buds, förbereda en varaktig fred.
